

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis Universa, Complectens Omnia Morum Præcepta, Et Principia Decisionis Omnium Conscientiæ Casuum, Suis Quæque Momentis Stabilita

Ad usum Parochorum, & Confessariorum

Continens Tractatus de Conscientia, de Legibus, de Peccatis, de Virtutibus
Theologicis, de Religione, & Beneficiis. Adjunctis in hac editione
Propositionibus ad hanc usque proscriptis

Antoine, Paul-Gabriel

Ingolstadii, 1734

VD18 90392140

Cap. II. De Peccato Mortali, & Veniali.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40986

non fuerit pro præterito voluntarium. Hinc ei, qui alterum lethaliter vulneravit, mors læsi post ejus contritionem secuta imputatur, & is fit irregularis ex delicto.

Q. 10. Quot modis potest quis esse reus peccati alieni, & illud contrahere?

Resp. His nimirum: jussione, suasionem, cooperationem, auxilio, consensu, favore, laudatione seu adulatione, pravâ doctrinâ, exemplo, & silentio. Nam qui uno ex his modis cooperatur peccato alieno, censetur causa moralis illius, etque verè consentit, vel expressè, vel virtualiter, vel interpretativè, & sic illius malitiam, ac reatum contrahit: *Nam digni sunt morte non solum, qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus.* Ad Rom. 1.

CAPUT II.

De Peccato Mortali, & Veniali.

Q. 1. Quid sunt, & quomodo differunt?

Resp. I. Peccatum mortale est legis divinæ transgressio gravis, & proinde gravis offensa Dei privans amicitiam divinam, & gratiam sanctificantem, quæ est supernaturalis vi-

ta

ta animæ, atque reddens peccatorem dignum odiô Dei, ac pœnâ æternâ. Veniale verò est legis transgressio levis, & levis offensa Dei, quæ nec privat gratia sanctificante, nec amicitia divinâ, nec ex se meretur pœnam æternam, sed solùm temporalem: nec proinde excludit à cœlesti beatitudine, sed solùm retardat ejus affecutionem; nec extinguit charitatem, sed solùm ejus fervorem impedit.

Differunt inter se, quòd mortale sit Dei contemptus, saltem virtualis, & interpretativus: nam peccatum mortale est prædilectio, seu prælatio creaturæ præ Deo, vel æquatio cum Deo, & aversio à Deo tanquam à fine ultimo, atque adhesio creaturæ tanquam fini ultimo. Nam qui mortaliter peccat, legem Dei aliquid pro jure suo graviter præcipientis, vel vetantis violat graviter, ac proinde graviter violat jus divinum, & sic gravem injuriam facit Deo: unde graviter illum offendit, & meritò censetur contemnere auctoritatem, majestatem, & amicitiam ejus. Hinc Deus de graviter peccantibus ait Isa. 1. *Ipsi spreverunt me*, & 1. 1. Reg. c. 2. *qui contemnunt me, erunt ignobiles*. Item talis hoc ipso præfert creaturam amicitia, & possessioni Dei ob aliquod bonum creatum faciendo id, quod privat amicitia, & possessione Dei, & sic eligendo potius frui creaturâ, quàm Deo. Quæ omnia non conveniunt

nijunt

niunt peccato veniali, quod est solum levis transgressio, & offensa, quæ non est digna privatione amicitia Dei.

Resp. II. Mortale & Veniale ut talia semper differunt inter se specie morali, ideoque essentialiter. Quia illorum malitia notabiliter inter se differunt in ratione offensa: nam mortale habet specialem, ac gravem malitiam positam in contemptu Dei, & aversione à Deo tanquam à fine ultimo, atque conversione ad creaturam, quæ non reperitur in veniali. Quilibet autem contemptus Dei etiam virtualis continet gravem deordinationem, ac malitiam, propter infinitam Dei excellentiam, graviterque disconvenit infinitæ Dei Majestati. Quatenus tamen circa idem objectum versantur, possunt esse ejusdem speciei: nam malitia petita ex objecto ejusdem est speciei in furto gravi, & levi, cum ambo eidem præcepto, & virtuti ex eodem motivo opponantur, & differant solum secundum plus, & minus, sintque in eadem specie injustitiæ.

Q. 2. Quanam requiruntur ad peccatum Mortale?

Resp. Secundum omnes duo. 1. Ex parte objecti aliquid grave, saltem ex fine. 2. Advertentia, & consensus sufficiens ad actum simpliciter liberum, & humanum, qui

qui consensus dicitur plenus, ac perfectus. Nam si alterutrum desit, violatio legis non censetur imputabilis ad gravem culpam, nec gravis offensa, nec contemptus Dei. Consensus autem plenus, ac perfectus est ille, qui datur ab homine vigilante, plene sui compote, & expeditum habente rationis usum, qui advertit ad malitiam actus, seu omissionis, vel potuit, ac debuit advertere. Quod si ad eam advertere non possit ex defectu cognitionis habitualis malitiæ, non excusatur, si ignorantia fuit vincibilis.

Q. 3. *Quodnam Voluntarium sufficit ad Mortale?*

Not. Peccatum est essentialiter voluntarium. *Usque adeo peccatum voluntarium est malum, ut nullo modo sit peccatum, si non sit voluntarium.* ait S. August. l. de vera religione c. 14. quia peccatum est actio, vel ommissio imputabilis homini ad culpam, vituperium, & poenam. At nil potest esse sic imputabile homini, nisi sit ei liberum, proindeque voluntarium. Quippe omne liberum est essentialiter voluntarium, licet non omne voluntarium sit liberum, ut patet in amore beatifico: quia liberum superaddit voluntario immunitatem ab omni necessitate intrinseca, & physica. Voluntarium autem est id, quod pro

procedit à principio intrinseco, nempe voluntate cum intellectu cognitione, vel actuali, vel virtuali, & interpretativa, hoc est, quæ potuit, & debuit haberi, licet defuerit.

Dividitur. 1. In Perfectum, quod fit cum plena advertentia, plenoque consensu; & in Imperfectum, quod fit cum semiplena advertentia, & semipleno consensu, ut in semi-dormiente contingit. 2. In directum, indirectum, & interpretativum. Illud est directè voluntarium, quod in se, ac secundum se volitum est: illud est indirectè voluntarium, quod non est in se, ac secundum se volitum, sed censetur volitum in alio directè volito, vel tanquam cum illo connexum, vel tanquam effectus inde sequens, vel propter alias causas. Illud est interpretativè voluntarium, quod non est positivè volitum, sed tamen secundum prudentem æstimationem censetur volitum, & meritò imputatur voluntati, eò quòd non fecerit, vel non omiserit, quod debebat, & poterat facere vel omittere. Sæpè hoc voluntarium cum indirecto confunditur.

Resp. 1. Consensus sufficiens ad mortale est ille, qui ab homine perfectè vigilante, & plenè sui compote datur actioni, vel omissioni graviter malæ, cujus malitiam actu cognoscit, vel cognoscere potuit, ac debuit. Quia talis consensus est plenus, & sufficienter liber, ac humanus, ut actio
vel

vel omissio sit imputabilis ad culpam gravem, cum ejus malitia, aut malitiæ periculum potuerit, ac debuerit cognosci, & vitari. Neque enim inadvertentia vincibilis, ac culpabilis voluntarium plenum impedit in æstimatione morali.

Resp. II. Ad peccatum mortale non requiritur, ut malitia moralis sit directè, & propter se volita, quod potius diabolicum est, quàm humanum; sed sufficit, ut sit indirectè, vel interpretativè volita, hoc est, ut voluntas velit ex quocunque motivo aliquid graviter malum, etiamsi ejus malitiam secundum se aversetur, modò cognoscat, vel possit, ac debeat cognoscere ejus malitiam. Quia 1. disconvenit naturæ rationali, & legi divinæ velle, aut acceptare ullo modo id, quod malum, ac illicitum est; & lex naturalis prohibet, ne malum ullo modo velimus, & eligamus, non solùm directè, sed etiam indirectè, & interpretativè: malum enim nullatenus est volibile, sed malitia actûs exigit quocunque modo fugi. 2. Meritò imputatur voluntati ad culpam, & vituperium, quòd malum velit non solùm directè, sed etiam indirectè, vel interpretativè, cum nempe non refugit, nec impedit malum, quod potest, & debet repudiare, & impedire. Nam tunc non fugit, nec aversetur malum, ut debet; nam debet illud fugere, & averfari summè, & omni

modo, cum sit summè odibile, & omni modo fugiendum. Igitur ad mortalem culpam ex parte voluntatis sufficit voluntarium indirectum, & interpretativum, ut consentiunt omnes.

Obj Ut actus sit bonus, ejus bonitas debet esse directè volita. Ergo à pari &c. *R. n.* con. disparitas est, quòd bonitas moralis, seu honestas sit appetibilis directè, & secundùm se, exigatque sic appeti; & ut actus sit bonus moraliter, debet tendere in objectum modo decenti naturam rationalem, ac proinde debet in illud tendere sub ratione honesti, & propter bonitatem. E contra malitia actûs exigit quocunque modo fugi, & ut actus sit malus, sufficit, ut appetat id, quod est malum, aut quomodocunque velit id, quod est malum: nam hoc ipso disconvenit naturæ rationali, & legi divinæ.

Q. 4. Quanam advertentia sufficit ad mortale?

Resp. I. Potest esse peccatum mortale imputabile sine advertentia actuali malitiæ, vel suspitione, aut dubitatione de illa, illiusve periculo. Quia 1. dantur peccata imputabilia ad culpam mortalem, quæ tamen fiunt ex ignorantia vincibili malitiæ, & dum operans putat se rectè age.

agere, & obsequium Deo præstare, ut constat ex *Joan. 16. Venit hora, ut omnis, qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo.* Et tamen persecutores Apostolorum verè in hoc peccabant mortaliter. Hinc illud *Psal. 18. Delicta quis intelligit? Ab occultis meis munda me.* Et illud *S. August. 1. de spir. & litt. c. 36. Attendat, quàm in multis offendamus omnes, dum putamus Deo, quem diligimus, placere, vel non displicere, quod facimus.* 2. Multi multa agunt contra legem ex habituali inconsideratione, & negligentia, imò ex dispositione habituali voluntatis non considerandi, an actio sit licita, nec ne; sed statim se determinandi ad id, quod delectat, vel utile est, sive sit licitum, sive non. Certè hi sæpè agunt sine ulla dubitatione, vel suspitione malitiæ; & tamen quis neget eos graviter peccare? 3. Obresponsionem sequentem.

Resp. II. Ad mortale, etiam secundùm se imputabile, sufficit advertentia virtualis, & interpretativa malitiæ, aut periculi illius, consistens in eo, quòd quis possit, ac debeat advertere malitiam, vel ejus periculum, nec tamen advertat. Quia 1. malitia actûs secundùm se ei meritò imputatur, qui debuit, & potuit illam advertere, & vitare actum, cui annexa est. Nam ei malitia satis voluntaria est, & libera, cum

potuerit, & debuerit ab eo vitari. 2. Ut malitia secundum se imputetur, ex communi sententia sufficit consensus voluntatis interpretativus, cum scilicet voluntas potest, & debet repudiare objectum malum, & non repudiat. Ergo etiam sufficit advertentia interpretativa: nam ad peccatum imputabile non minus requiritur consensus voluntatis, quam advertentia rationis. 3. Peccatum mortale est libera transgressio præcepti graviter obligantis. Sed ad talem transgressionem sufficit advertentia virtualis, ac interpretativa: nam talis transgressio est libera, hoc ipso, quod posita est ex defectu advertentiæ actualis, quæ potuit, & debuit haberi: hoc ipso enim talis transgressio ita posita est, ut potuerit non poni à voluntate. 4. Advertentia virtualis, & interpretativa est ea, quæ quidem non habetur, sed haberi potest, ac debet. Sed qui legem violat, quam potuit, ac debuit cognoscere, perinde se habet moraliter, & in æstimatione prudenti in ordine ad imputabilitatem etiam mortalem (licet non tantam, quando advertentia non est affectata,) ac si eam actu cognosceret: ac proinde non excusatur à peccato etiam mortali. Paulò aliter advertentia interpretativa est ea, cujus privatio defectus est culpabilis, cum ipsa potuerit, ac debuerit haberi: ac proinde non excusat à peccato actiones, & omissiones secutas con-

con-

contra legem; cum ipsa sit culpabilis, nec tollat voluntarium indirectum, ac interpretativum, sufficiens ad culpam; nec culpa possit quemquam excusare. Igitur malitia actus merito imputatur voluntati hoc ipso, quod actus malus procedit à voluntate liberè, & scienter, vel cum vincibili, ac culpabili ignorantia, aut inadvertentia agente. 5. Vincibilis ignorantia, seu carentia cognitionis habitualis non excusat à peccato. Ergo multò minùs excusat inconsideratio, & inadvertentia vincibilis: nam (ut ait Suarez) ignorantia non refert ad voluntarium, vel involuntarium ratione habitualis scientiæ, quâ privat, sed proximè & immediatè ratione actualis considerationis, quam tollit; quia voluntas non movetur proximè, & immediatè ab habituali cognitione, sed ab actuali. Inadvertentia autem est vincibilis, & voluntaria, hoc ipso, quod potuerit & debuerit pelli per advertentiam: sicut ignorantia habitualis est vincibilis, & voluntaria, hoc ipso quod potuerit, & debuerit depelli per inquisitionem veritatis.

Not. 1. Equidem nihil est volitum, quin præcognitum, & voluntarium est id, quod est à Principio intrinseco cum cognitione; sed cum cognitione, vel actuali, vel virtuali, & interpretativa. Nam ad voluntarium indirectum, & interpretativum sufficit cognitio virtualis, & interpretativa. Item cum actus moralis definitur

actus, qui liberè fit cum advertentia ad regulam morum, intelligi debet advertentia, vel actualis, vel virtualis, & interpretativa: alioqui definitio mala est, cum non conveniat omni actui morali, nempe peccato commisso ex ignorantia, vel inadvertentia vincibili.

Not. 2. Advertentia virtualis, & interpretativa adest, cum quis potest, & debet advertere ad præceptum, seu obligationem, vel malitiam actûs, & tamen non advertit. Potest autem advertere, quando ex aliqua cognitione præsentis ejusdem, vel alterius objecti, aut circumstantiæ, prudenter, ac circumspectè agendo, deveniret in cognitionem malitiæ, quam novit quidem habitu, sed actu non advertit. Tunc enim habet sufficiens principium discurrendi, & considerandi, an actus sit licitus, vel illicitus. Et si hoc non cognoscit, aut considerat, malè consultat, & imprudenter agit: unde meritò illi imputatur peccatum, quod inde sequitur. Quippe in omni deliberatione humana primò considerandum est, utrum res liceat, nec ne: eodem enim præcepto, quo tenemur vitare peccatum, & servare legem, tenemur adhibere advertentiam, & considerationem, cum sine ea lex observari nequeat.

Hinc in iis, quæ intrinsicè mala sunt, & contra legem naturalem, ad virtuales advertentiam malitiæ moralis habitualiter
notæ

notæ sufficit, ut consideretur ipsa actio secundum se, seu ut quis rectè advertat, quid agat. Nam hoc ipso facillimè excitari potest actualis cognitio malitiæ, utpote habentis cum illa intrinsecam connexionem, si consideratè, & sine præcipitatione agatur, ut notat Suarez. In iis verò, quæ non sunt per se mala, sed vetita solo jure positivo, quamvis non semper sufficiat consideratio ipsarum actionum secundum se, cum non habeant intrinsecam connexionem cum malitia, seu præcepto eas vetante: tamen si quis non labore ulla ignorantia facti, sola objecti propositio simul cum cognitione habituali præcepti regulariter sufficit ad excitandam cognitionem malitiæ, si, qua par est consideratione, & mora in agendo procedatur. Possunt & alia principia deliberandi in talibus rebus occurrere, ut si quis non cogitat de die abstinentiæ, videat alios vesci cibis quadragesimalibus; vel die Festo nihil cogitans de sacro, audiat festivum campanarum pulsum, aut videat populum ad templum accurrentem. Ex his enim, aut similibus excitari potest cogitatio præcepti: quæ tamen si adhibita sufficienti attentione, & consideratione non habeatur, tunc inadvertentia erit naturalis & invincibilis, qualis esse solet in timoratis & ex circumspectione agentibus: in aliis autem plerumque est vincibilis, & culpabilis. Quod si

malitia non sit habitualiter nota, tunc actus est culpabilis, si ignorantia sit vincibilis, quia hæc non excusat à peccato.

Not. 3. Cùm aliqui Theologi dicunt ad peccatum mortale requiri advertentiam malitiæ, vel ejus periculi, vel suspicionem, aut dubitationem de illa; ut id cum veritate, & certissimis ipsorum, ac omnium principis consentiat, debet intelligi in sensu accommodo, nempe vel de peccato directè volito, & de peccato malitiæ ex certa scientia commisso: vel de advertentia malitiæ, sive formali præsentis, aut præcedente, sive virtuali, & interpretativa, in specie, vel in genere, in se, vel in causa.

Q. 5. Quibus indiciis in dubio de consensu sufficienti ad mortale cognosci potest, eum fuisse datum, vel non?

Resp. Traduntur à Doctoribus hæc regulæ. 1. Si dubitans de consensu præstito sit vir probus, & timoratae conscientia, seque ita habitualiter, ac constanter dispositum sentiat, ut potius vellet mori, quàm mortaliter peccare; censendus est non dedisse sufficientem consensum, licet aliquam fortè in repellenda tentatione negligentiam admiserit. At, si sit homo pravus, & peccatis assuetus, in dubio censendus est consensisse. Quia in dubio prudens præsum-

sumptio à censuetis, ac communiter contingentibus, & habituali dispositione sumitur. Et quia prior summè detestans peccatum habitualiter, si illud admisisset cum pleno consensu, hanc mutationem ita advertisset, ut de ea nil dubitaret; posterior verò parvi pendens peccatum, si non plenè consensisset, non dubitaret, Porro non est signum imperfecti consensûs, sed tantùm mutatae voluntatis, contritio, quæ actum peccati statim consequitur.

2. Quando suborta cogitatione, seu tentatione de faciendâ re mala, non facis, cum facile posses, signum est consensum in opus non fuisse perfectum, quia potentia executrix voluntati omnino obtemperat.

3. Sola perseverantia motus interni post advertentiam non indicat sufficienter plenum consensum, sicut perseverantia motus exterioris membrorum illum arguit; quia his voluntas, non illis despoticè imperat.

4. Quando quis dubitat vigilans, an dormiens, sui compos, an impos, quidpiam voluerit, aut fecerit, probabile indicium est non plenæ deliberationis: quia hæc regulariter hominem de suis actibus certiozem reddit; & perfectè vigilans satis novit, se vigilare, & sui compos de hoc non dubitat, nisi fortè mora temporis aliquam induxerit oblivionem.

Cæterum cum hæ omnes conjecturæ veritatem non ostendant, est obligatio confitendi consensum illum dubium.

Q. 6. *An est mortale agere, vel velle
aliquid graviter illicitum ob
finem bonum?*

Resp. Aff. ita omnes: quia 1. Ad Rom.
3. *Graviter damnatur illud: faciamus
mala, ut veniant bona. 2. Voluntas mala
est hoc ipso, quòd vult id, quod malum,
& ex quocunque motivo illud velit. Nam
actus voluntatis sumit malitiam ab eo om-
ni in quod fertur, ex Ose. 9. facti sunt
abominabiles, sicut ea, quæ dilexerunt.*
Neque enim finis bonus malitiam objecti,
seu medii tollit, cum ejus naturam non
immutet. 3. Volitio finis honesti ut per
medium illicitum comparandi est mala.
Nam tendit in objectum modo naturam
rationalem dedecente, & contra legem;
disconvenit enim naturæ rationali, & legi
prosequi bonum per medium illicitum, imò
volitio finis honesti per medium licitum,
sed in circumstantia mala, est vetita, & ma-
la. Nam disconvenit naturæ rationali, &
legi divinæ, & finis honestus non potest
nisi dedecenter & disconvenienter natu-
ræ rationali appeti per medium licitum in
circumstantia mala, v. g. velle celebrare
Sacrum propter bonum finem in loco de-
decenti. *Quod est secundum se malum ex
genere, nullo modo potest esse bonum, &
licitum; quia ad hoc, quòd aliquid sit bo-
num,*

num, requiritur, quòd omnia rectè concurrant; bonum enim ex integra causa, malum verò ex singularibus defectibus. Ait S. Thom. 2. 2. q. 110. a. 3.

Q. 7. Quanam sunt peccata mortalia, vel venialia ex genere suo?

Resp. I. Cum S. August. Enchirid. c. 78. Quæ sint levia, quæ gravia peccata, non humano, sed divino sunt pensanda iudicio, & c. 79. sunt autem quedam, quæ levissima putarentur, nisi in scripturis demonstrarentur opinione graviora, quis enim dicentem fratri suo, fatue, reum gehennæ putaret, nisi veritas diceret?

Resp. II. Id sicut tota doctrina morum repeti debet. 1. ex Scriptura. Quæ enim ab illa dicuntur abominabilia, detestanda, execranda, Deo exosa, digna morte, gehennæ, excludere à regno Dei, vel ob quæ dicitur væ! Judicanda sunt ex genere suo mortalia. 2. Ex traditione, quæ exstat in scriptis Patrum. 3. Ex definitione, & sensu ecclesiæ, quæ semper est infallibilis in doctrina fidei, & morum. 4. Ex ratione fide illustrata, & his principiis nixa. 5. Ex unanimi Doctorum consensu.

Resp. III. Peccatum mortale ex genere suo est illud, intra cuius objectum, seu materiam datur aliquid grave, seu graviter

re-

repugnans rectæ rationi, vel fini legis: qualia sunt peccata contra virtutes Theologicas fidem, spem, & charitatem, contra religionem, justitiam, & alias virtutes graviter obligantes, item quæ nos graviter corrumpunt. Peccata verò, quæ leviter tantùm adversantur naturæ rationali, vel præcepto leviter obliganti, & quæ non lædunt graviter charitatem Dei, & ejus honorem, vel proximum quoad personam, res, vel jura, nec nos ipsos corrumpunt, sed continent præcisè aliquam levem inordinationem, ut mendacium officiosum verbum otiosum, sunt venialia per se, & ex genere suo. *S. Thom.* 1. 2. q. 88. a. 2.

Resp. IV. Mortale ex genere suo duplex est, aliud ex toto genere suo, aliud ex genere suo non toto. Peccatum mortale ex toto genere suo est illud, cujus omne objectum, seu omnis materia est per se gravis, quia nempe quælibet ejus materia gravem inordinationem continet, vel per quamlibet ejus quantitatem læditur graviter virtus, quæ est finis præcepti gravis. Unde non potest esse veniale nisi ex imperfectione actûs, seu ex defectu advertentiæ, & consensus sufficientis ad mortale. Talia sunt ea, quæ sunt directè contra aliquod attributum divinum, ut odium, & contemptus Dei, hæresis, desperatio blasphemia, perjurium, &c. Nam hæc directè repugnant Dei bonitati, veracitati,
mi-

misericiordiæ, Majestati, excellentiæ infinitæ Dei; & per ista graviter læduntur charitas, fides, spes religio, &c. Talia item sunt, quæ graviter disconveniunt naturæ rationali, seu ex se gravem habent inordinationem, ut delectatio venerea extra conjugium, pollutio, &c.

Mortale verò ex genere suo, sed non toto est illud, intra cujus objectum, seu materiam datur aliquid ex se grave, & leve, seu graviter, & leviter inordinatum, ac prohibitum, quatenus per aliquam materiam graviter, & per aliam leviter læditur virtus, quæ est finis præcepti. Nam illa materia censetur gravis, per quam graviter læditur virtus, quæ est finis præcepti; & ea est levis, per quam leviter læditur talis virtus, ut patet in furto.

Q. 8. An peccatum mortale ex genere suo fieri potest veniale, & vicissim?

Resp. I. Cùm ad mortale requiratur gravitas materiæ, & sufficiens advertentia, & consensus, sequitur peccatum ex genere suo mortale fieri veniale. I. Ob levitatem materiæ, ut patet in peccatis contra justitiam, v. g. Furto levi. Nam tunc leviter læditur justitia, quæ est finis præcepti vetantis furtum, & sic tunc est levis inordinatio, & transgressio, ac offensa

fensa Dei. Peccata autem ex toto genere suo mortalia non possunt fieri venialia ex parte materiæ, quia in quavis eorum materia reperitur gravis difformitas, & per quamlibet eorum quantitatem graviter læditur virtus, quæ est finis præcepti. Porro materiæ levitas in iis, quæ levitatem materiæ admittunt ex circumstantiis, & præsertim, ex quantitate materiæ, & ejus conducentia ad finem dijudicanda est. 2, Ob imperfectionem actûs ex parte intellectûs, & voluntatis. Ita *S. Thom. 1.2. q. 88. a. 6. Potest id, quod est ex genere mortale, esse veniale propter imperfectionem actûs, quia non perfectè pertingit ad rationem actûs moralis.* Hoc est, quia deest sufficiens advertentia, & consensus ad hoc, ut actus dicatur simpliciter liber, & humanus. Actus autem, seu consensus voluntatis imperfectus, & semiplenus, ideóque insufficientis ad mortale est ille, qui datur cum impotentia plenè advertendi ob impeditum rationis usum, qualis impotentia est in semi dormiente, modo hæc sit omnino involuntaria: sicut consensus dicitur plenus, ac perfectus, cum datur ab homine plenè sui compote, & habente usum rationis expeditum, & valente plenè advertere. Similiter advertentia imperfecta, seu semiplena est ea, quæ procedit ab homine non perfectè sui compote, nec habente usum rationis expeditum

tum

tum, qualis est semidormiens. Sicut enim hic non habet perfectum iudicium rationis, nec plenè advertere potest ad id, quod agit: ita interdum fit, ut quis ob subitam, & vehementem passionem, aut distractionem ad res alias non advertat, nec advertere possit ad actum suum, quantum requiritur ad mortale. Unde delectatio de objecto malo, quæ cæteroquin esset mortalis, potest defectu sufficientis advertentiæ esse solùm venialis. Advertentia verò perfecta, & plena est ea, quæ procedit ab homine sui compote, & habente usum rationis expeditum.

Hinc triplex distinguitur motus, nempe primò primus, qui subitò ante omnem mentis advertentiam insurgit, nec ullatenus pendet à voluntate, & hic non est culpa secundum se: secundò primus, qui est cum aliqua, sed imperfecta advertentia, sufficiente quidem ad culpam venialem, non autem ad mortalem, qualis est in semidormiente: & motus plenè, ac perfectè deliberatus; qualis est in vigilante, & plenè sui compote; & hic est mortalis, si sit graviter inordinatus.

Imperfectio tamen actûs nunquam impedit quò minus ea, quæ sunt ex objecto venialia, revera sint venialia, ut docet Suarez. Quia ad culpam venialem sufficit quodcunque voluntarium, & liberum, sicut & quantulacunque inordinatio; secus verò

verò ad mortale ; nam homo non potest, ex qualicunque actione, & quantumvis imperfecta constitui reus perpetui odii Dei, & damnationis aeternae: hoc enim repugnat bonitati, sapientiae, ac convenienti gubernationi divinae.

Resp. II. Actus ex genere suo, seu objecto venialis, vel indifferens fit mortalis per accidens, seu per aliquid ei adjunctum.

1. Ex errore conscientiae, quo quis putat id, quod agit, esse mortale, licet re ipsa non sit. Nam tunc consentit in mortale apprehensum.

2. Ratione affectus graviter inordinati in rem aliquam leviter malam, vel indifferentem, constituendo in ea finem ultimum, ut si ex affectu ad illam paratus sis illam velle, si mortalis esset, vel peccare mortaliter potius, quam ab ea abstinere, vel illam comparare per medium graviter illicitum. Nam tunc eam praefers divinae amicitiae, & violas graviter maximum praeceptum diligendi Deum super omnia.

3. Ratione finis mortaliter mali, ad quem ordinatur, ut adulatio, seu laudatio ex se venialis ordinata ad subornandam virginem. Nam talis actus continet affectum ad rem mortaliter malam; & medium malitiam finis contrahit.

4. Ra-

4. Ratione gravis damni, vel scandali, quod ex re levi secuturum prævidetur, vel prævideri potest, ac debet, ut si ex furto rei levis prævideas alterum blasphematurum: Nam ob talem effectum actus graviter adversatur charitati; & causa participat malitiam sui effectus.

5. Ratione periculi incidendi in mortale, in quod quis experiëntiã didicit, se ex actione de se leviter mala, vel indifferenti incurrere, puta si aspectus mulieris, vel colloquium inducat ad actum turpem, vel consensum in delectationem veneream; si ludus de se licitus, sit occasio proxima pejerandi, blasphemandi, &c. Nam mortale est, exponere se morali periculo peccandi mortaliter: is quippe Dei amicitiam, & animæ salutem contemnit, qui ejus perdendæ periculum probabile non vitat, cum potest; & eodem præcepto, quo tenemur vitare peccatum, tenemur etiam ejus probabile periculum vitare.

6. Propter contemptum formalem præcepti, vel regulæ, vel Superioris quæ Superior est, ut si quis violet præceptum in re levi, quia præceptum est, sive quia renuit subjici præcepto, vel Superiori. Talis enim inobedientia inducit contemptum potestatis à Deo derivatæ, & Superioris, ut Minister Dei est, ejusque vires gerit: qui contemptus redundat in

Tom. I.

P

Deum

Deum, juxta illud Luc. 10. *qui vos spernit, me spernit.*

Item omissio Consilii Evangelici ex contemptu, quasi Deus inutilia, & vana consuleret, mortalis est. Nam est graviter injuriosa Deo, & Deus ipse consilii author contemnitur.

Q. 9. *An multa venialia possunt facere unum mortale?*

Resp. I. Peccata Venialia quantumvis multiplicata non possunt per se efficere unum mortale, nisi eorum materiae, vel effectus uniantur. *Est communis*: quia 1. ex Trid. sess. 14. c. 5. per venialia à Dei gratia non excludimur. 2. Peccatum mortale, cum sit contemptus Dei, & aversio à fine ultimo, habet malitiam ordinis superioris, imò infinitam, quàm proinde æquare nequeunt quævis venialia. 3. Sola multiplicatio non constituit peccatum in alia specie: peccatum autem mortale est in alia specie à veniali.

Qui tamen proponeret omnia venialia occurrentia committere, vel ad hoc paratus esset, vellétque sola mortalia vitare, secundum Sanchez, & Bonacin, mortaliter peccaret, etiamsi contemptus formalis deesset: quia illius propositi objectum continet apertissimum peccandi mortaliter periculum, quod talis vult subire, cum ex

SS.

§§. Patribus, & Doctoribus multa venialia deliberatè, & ex proposito commissa certò disponant ad mortale, & in praxi patet; quæ culpa mortalis adversatur præcepto charitatis.

Resp. II. Si plurium venialium materiæ, vel effectus moraliter uniantur, & unum objectum grave constituent contra unum præceptum; tunc mortale est peccatum, cujus materia, licet secundum se parva, tamen ob moralem conjunctionem cum objectis priorum, notabilis censetur, vel effectum gravem malum producit, *Est communitis.* quia tunc per hoc ultimum peccatum ponitur complementum gravis materiæ, vel effectus graviter prohibiti; & illud ponens censetur velle aliquid graviter inordinatum, ac prohibitum. Sic qui uno die Festo pluries laborat per quadrantem diversis horis, peccat mortaliter ultimo quadrantis labore, quo completur tempus notabile: quia isti omnes labores breves moraliter uniantur; & tunc verum est dicere talem laborasse illo die Festo tempore notabili, v. g. duas, aut tres horas. Sic ebrietas per ultimum scyphum completur. Item qui intemperanter cibum sumit, & ultima comestione agnoscit valetudinem graviter lædendam, peccat tunc mortaliter: nam jam vult objectum graviter dissentaneum naturæ rationali, ac legi, & sibi notabile damnum.

P 2

Si

Si verò plurium venialium materiæ parvæ, & effectus non uniantur, nec in grave objectum coalescant; tunc omnia, & singula peccata sunt venialia, nec efficiunt mortale: quia tunc materiæ illæ non conflant unum objectum grave, nec materiam sufficientem ad mortale. Sic qui pluribus Festis per unum quadrantem laborat, non peccat mortaliter, secluso scandalo, & contemptu: quia tunc sicut Festa sunt diversa, neque efficiunt unum moraliter; ira & labores sunt diversi, nec unum inter se constituunt. Item qui in Quadragesima quotidie bolum panis extra tempora comedit; non peccat mortaliter: quia comestio uno die facta non continuatur, nec conjungitur moraliter cum comestione alterius diei, cum obligatio abstinendi affixa sit singulis diebus, & transeat cum illis. Unde propositum comedendi singulis diebus Quadragesimæ bolum panis extra tempora est per se loquendo solum veniale, quia non fertur in illas omnes comestiones leves conjunctim sumptas, sed in omnes separatas, & singulis diebus vitandas, quæ cum solum sint vitæ sub veniali, propositum non est de mortali. Idem dic de eo, qui plures inducit ad parum comedendum uno die jejunii, quia actio unius non unitur, nec facit unum moraliter objectum vitæ cum actione alterius. Unde inductio non est ad aliquid grave.

Q. 10.

Q. 10. *An, & quomodo multa venialia
disponunt ad mortale?*

Resp. I. Multa venialia, si negligentur, & continuentur, sensim disponunt hominem ad mortale. Constat 1. ex Eccli. 19. *qui spernit modica, paulatim decidet.* & Luc. 10. *qui in modico iniquus est, & in majori iniquus est.* 2. Ex consensu Theologorum, & ex Patribus docentibus, venialia diligenter cavenda esse: ne labamur in mortalia. 3. Et praxi, & experientia.

Resp. II. Multa venialia disponunt ad mortale. 1. Indirectè, seu negativè removendo id, quod mortalia impediret. Nam & in peccante minuunt fervorem charitatis, & timorem Dei, ac horrorem peccati; & ex parte Dei impediunt Providentiam illam specialem, qua tentationes, ac pericula removebat, & liberalitatem, qua uberes, & potentiores gratias largiebatur.

2. Positivè: tum quia cum mortale, & veniale in hoc conveniant, quòd sint infractio legis, & ordinis; multitudo leviorum infractionum, maximè si deliberatè, & ex gravi negligentia fiant, hominem disponit ad violandam legem, & ordinem in gravioribus: tum quia libido peccandi, & affectus erga rem venialiter malam, potest sæpius peccando ita crescere, ut in ea re

constituatur finis ultimus, & ex affectu erga illam homo sit paratus violare præceptum gravius, vel illius violandi periculo se exponat. Venialia autem ejusdem speciei magis adhuc per se, ac directe disponunt ad mortale; cum circa idem objectum specificè sumptum versentur, & pariant similem habitum. Sic levioribus furtis, contumeliis, detractionibus via sternitur ad graviores injurias, & comparatur consuetudo furandi, detrahendi, quæ magis adhuc in gravia objecta, utpote magis allicientia ad se, inducit, quam in levia.

CAPUT III.

De Peccatis commissionis, & omissionis.

Q. I. **Q**uid sunt, & an differunt inter se?

Resp. I. Peccatum commissionis est actus positivus factus contra legem eum prohibentem, sive est violatio præcepti negativi. Peccatum omissionis est omisio actus præcepti, sive violatio præcepti affirmativi.

Resp. II. Hæc peccata, etiam cum eadem virtuti, aut præcepto ex eodem motivo adversantur, sic moraliter inter se differunt,